

Terveysalan opettajien tiedot yrittäjyydestä ja asenteet yrittäjyyttä kohtaan

LEENA SALMINEN

TtT , lehtori

Turun yliopisto
Hoitotieteen laitos

ELINA LINDBERG

TtM

Turun yliopisto
Hoitotieteen laitos

JARNA HEINONEN

KTT, professori

Turun yliopisto
Turun kauppakorkeakoulu

HELENA LEINO-KILPI

THT, professori, sivutoiminen ylihoitaja

Turun yliopisto
Hoitotieteen laitos
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata terveysalan opettajien asenteita terveysalan yrittäjyyttä kohtaan ja opettajien tietoja yrittäjyydestä heidän itsensä arvioimana.

Aineisto kerättiin sähköpostikyselynä kuuden ammattikorkeakoulun terveysalan opettajilta (n = 111) ja analysoitiin käyttäen kuvailevia tilastotieteen menetelmiä. Muuttujien välistä riippuvuutta analysoitiin ristiintaulukoinnilla. Taustamuuttujien ja summamuuttujien suhdetta tarkasteltiin 2-luokkaisella T-testillä.

Suurin osa terveysalan opettajista piti sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyttä yhteiskunnassa tarpeellisenä ja yrittäjyyden opettamista tärkeänä. Neljännes opettajista oli halukas itse opettamaan yrittäjyyttä. Usein yhteistyötä yrittäjien kanssa teki puolet opettajista, ja yhteistyö oli monipuolista. Terveysalan opettajat arvioivat omat tietonsa yrittäjyydestä heikoksi lähes kaikilla tutkituilla osa-alueilla. Sisäiseen yrittäjyyteen liittyvät asiat arvioitiin hallittavan parhaiten. Parhaimmaksi oman yrittäjyysosaamisensa arvioivat opettajat, jotka olivat osallistuneet yrittäjyyskoulutukseen tai työskennelleet yrittäjinä.

Koulutus on yksi mahdollisuus kehittää terveysalan opettajien tietoja yrittäjyydestä ja muuttaa asenteita yrittäjyyttä kohtaan myönteisemmäksi. Opettajien tiedot yrittäjyydestä ja yrittäjyysasenteet ovat keskeisessä asemassa sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyskoulutuksessa pyrittäes-

ABSTRACT

Nurse Teachers' Attitudes and Competence in Entrepreneurship

Leena Salminen, PhD, Senior Lecturer

Elina Lindberg, MNSc

Jarna Heinonen, PhD, Professor

Helena Leino-Kilpi, PhD, Professor

The purpose of this study was to describe health care teachers' attitudes towards entrepreneurship and their competence on entrepreneurship as evaluated by teachers themselves. The data was collected via e-mail with a questionnaire from the teachers of the health care field from six polytechnics (n = 111) and analysed statistically.

The majority of the teachers of the health care field considered entrepreneurship in the health care and social services necessary in the society and perceived entrepreneurship teaching important in health care education. A quarter of the teachers were willing to teach entrepreneurship. Competences of the nurse teachers on entrepreneurship were weak in almost all the studied fields of entrepreneurship. The field of intrapreneurship was best managed. Those teachers who have participated in entrepreneurship education or worked as an entrepreneur had the best competence on entrepreneurship. About half of the teachers cooperated with entrepreneurs at least quite often and the cooperation was versatile.

Teacher training has an important role in developing entrepreneurship competence and attitudes towards entrepreneurship among nurse teachers. The entrepreneurship competence and

sä vastaamaan kasvaviin palvelutarpeisiin ja muuttuvan palvelurakenteen tuomiin haasteisiin.

Avainsanat: terveystalan opettaja, yrittäjyys, yrittäjyysosaaminen, asenteet, yrittäjyyskoulutus

attitudes of teachers are crucial in health care education when attempting to meet the challenges related to growing service needs and changing service structure.

Keywords: nurse teacher, entrepreneurship, entrepreneurial skills, attitudes, entrepreneurship education

Mitä tutkimusaiheesta jo tiedetään?

Terveystalan koulutus ei tue yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

Yrittäjyysosaaminen on keskeinen este sairaanhoitajien yrittäjäksi ryhtymiselle.

Mitä uutta tietoa tutkimus tuo?

Tutkimus kuvaa suomalaisten terveystalan opettajien yrittäjyystietoja, jota ei ole aiemmin tutkittu.

Terveystalan opettajat arvioivat yrittäjyystietonsa melko heikoksi.

Terveystalan opettajat pitivät yrittäjyyden opetusta melko tarpeellisena, mutta vain osa on sitä halukas opettamaan.

Mikä merkitys tutkimuksella on hoitotyölle, hoitotyön koulutukselle ja johtamiselle?

Mikäli yrittäjyysopetus tulee olennaiseksi osaksi terveystalan koulutusta, tulee myös opettajien yrittäjyysosaamista kehittää. Tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, mitä opettajien yrittäjyyskoulutuksen tulee sisältää.

Yrittäjyysopetus tuo uusia mahdollisuuksia edistää elinkeinoelämän ja koulutuksen yhteistyötä.

Tutkimuksen lähtökohdat

Suomessa on sosiaali- ja terveystalan yrityksiä noin 17 000 ja niissä työskentelee yli 45 000 henkilöä (Tilastokeskus 2009). Sosiaali- ja terveystalan yrityksillä tarkoitetaan alan yksityisiä palveluntuottajia, jotka palveluillaan täydentävät julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa (Rissanen & Sinkkonen 2004). Yksityiset terveystalan yritykset tuottavat erilaisia terveyden- ja sairaanhoidon palveluita, esimerkiksi fysioterapiaa, hierontaa tai työterveyshuollon palveluita (Laki yksityisestä terveydenhuollosta 152/1990). Yksityiset sosiaalipalvelut ovat puolestaan lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoiton, vammaisten, kehitysvammaisten, vanhusten tai päihdehuollon palveluita (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 603/1996, THL 2009).

Yksityisten sosiaali- ja terveystalan yritysten määrä on kasvanut Suomessa koko 2000-luvun (Rissanen & Sinkkonen 2004, THL 2009): terveystal palveluja tarjoavien yritysten määrä on kasvanut 15 % ja sosiaalialan yritysten määrä 34 % (THL 2009). Vastaava kehitys on havaittu myös kansainvälisesti (Boore & Porter 2011). Kehitykseen ovat vaikuttaneet muun muassa talouden taantuma ja heikentynyt työllisyystilanne (ICN 2004, Österberg-Högstedt 2009), yrittäjyyden tukeminen poliittisin keinoin, naisten aseman yhteiskunnallinen voimistuminen ja kuluttajien lisääntyneet vaatimukset palveluiden suhteen (ICN 2004). Tulevaisuudessa väestön ikääntymisestä johtuen palvelutarpeet lisääntyvät ja kasvattanevat entisestään yritysten määrää (Rissanen & Sinkkonen 2004, Elango ym. 2007, THL 2009).

Yrittäjyyttä sosiaali- ja terveystalv palveluissa, erityisesti hoitotieteen näkökulmasta, on tutkittu niukasti. Tutkimusta tarvitaan, koska yrittäjyyden merkitys terveysalalla on kasvamassa yhteiskunnallisten muutosten myötä (Österberg-Högstedt 2009, Boore & Porter 2011) ja yrittäjyystaidot ovat hyödynnettävissä terveydenhuollon toiminnassa, (Kilpinen & Huotari 2007, Boore & Porter 2011). Myös yhteinen eurooppalainen koulutuspolitiikka tähtää yrittäjyyden tukemiseen ja se lisää hoitotieteellisen tutkimustiedon tarvetta terveysalan koulutuksen tueksi (OPM 2009a).

Aiempien tutkimusten perusteella sairaanhoitajien koulutus ei tue yrittäjyyttä uravaihtoehtona, eivätkä hoitajat saa riittävästi valmiuksia yrittäjänä työskentelyyn, sillä hoitotyön koulutus perustuu hoitotyössä tarvittaviin ydinsisältöihin (Shirey 2007). Yrittäjyysosaamisen puutetta pidetään keskeisenä esteenä sairaanhoitajien yrittäjäksi ryhtymiselle (Drennan ym. 2007, Elango ym. 2007, Shirey 2007, Sankelo & Åkerblad 2008). Lisää tietoa hoitajat tarvitsevat muun muassa yritysideoiden työstämisestä, yrityksen perustamisesta (Elango ym. 2007), rahoituksesta (Elango ym. 2007, Shirey 2007), juridisista kysymyksistä (Shirey 2007) ja yrityksen johtamisesta (Shirey 2007, Sankelo & Åkerblad 2008).

Tässä artikkelissa yrittäjyys ymmärretään käytännönläheisesti ja laajasti Euroopan komission yrittäjyysmääritelmän (European Commission, 2006) mukaisesti: ”Yrittäjyys on yksilön kykyä muuttaa ideat toiminnaksi. Se sisältää luovuuden, innovaatiokyvyn ja riskinoton, samoin kuin kyvyn suunnitella ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä ominaisuudet tukevat yksilön jokapäiväistä elämää, koulutuksessa, työssä, vapaa aikana ja muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Näitä ominaisuuksia tarvitaan yritystoiminnassa, mutta ne lisäävät myös työntekijän tietoisuutta työstään ja auttavat tarttumaan mahdollisuuksiin. Yrittäjyys on yksilön kykyä muuttaa ideat toiminnaksi. Se sisältää luovuuden, innovaatiokyvyn ja riskinoton, samoin kuin kyvyn suunnitella ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä ominaisuudet tuke-

vat yksilön jokapäiväistä elämää, koulutuksessa, työssä, vapaa aikana ja muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Näitä ominaisuuksia tarvitaan yritystoiminnassa, mutta ne lisäävät myös työntekijän tietoisuutta työstään ja auttavat tarttumaan mahdollisuuksiin.”

Esitetty määritelmä kuvaa yrittäjyystutkimuksen käsitystä yrittäjyyden ytimeä: yrittävä yksilö etsii, havaitsee ja hyödyntää mahdollisuuden (Shane & Venkataraman 2000, Shook ym. 2003) sekä luovasti, nykyisiä käytänteitä murtaamalla ottaa riskin ja koordinoi tarvittavat resurssit toimintaa organisoidessaan (Gibb 2002). Yrittäjyysprosessina ei rajoitu uuden yrityksen perustamiseen, vaan yrittäjyyttä voi löytyä myös olemassa olevasta organisaatiosta, jolloin puhutaan sisäisestä yrittäjyydestä (Heinonen 2007, Hytti & Heinonen 2010).

Yrittäjyyskoulutuksen tavoitteita ovat muun muassa: ymmärryksen lisääminen yrittäjyydestä, yrittäjämäisessä toiminnassa tarvittavien taitojen oppiminen sekä yrittäjäksi ryhtymisessä ja yrittäjänä toimimisessa tarvittavien taitojen vahvistaminen (Klofsten 2000, Hytti & O’Gorman 2004). Yrittäjyyskoulutuksen keinoin opiskelijoiden tieto yrittäjyydestä ja sen roolista yhteiskunnassa lisääntyvät, opiskelijat oppivat toimimaan yritteliäästi ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, urastaan ja elämästään sekä mahdollisesti perustamaan yrityksen ja johtamaan sitä (Hytti 2002). Sankelo ja Åkerblad (2008) näkevät koulutuksen olevan keskeinen tekijä yrittäjyysosaamisen kehittymiselle terveysalalla.

Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö (OPM 2009a) on linjannut yrittäjyyskasvatuksen yhdeksi osa-alueeksi kaikilla koulutusasteilla. Korkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksen tulee keskittyä yrittäjämäisen asenteen vahvistamiseen, uusien innovaatioiden synnyttämiseen sekä koulutuksesta hankittuun osaamiseen ja innovaatioiden pohjalta kehittyvän yritystoiminnan ja kasvuyrittäjyyden tukemiseen. (OPM 2009a, 2009b.)

Opettajien koulutus, heidän riittävä yrittäjyysosaamisensa ja positiivinen asenteensa ovat yrittäjyyskasvatusta ajatellen keskeisessä asemassa (Hytti & O’Gorman 2004,

Roberts ym. 2009, Boore & Porter 2011). Opettajien asenteiden lisäksi yrittäjyysmyönteisyyteen on yhteydessä oppilaitoksen arvomaailma ja ilmapiiri (Hytti & O’Gorman 2004).

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata terveystieteen opettajien asenteita terveystieteen yrittäjyyttä kohtaan ja opettajien tietoja yrittäjyydestä heidän itsensä arvioimana. Tutkimuksella haettiin vastausta seuraaviin tutkimusongelmiin:

1. Millaiset ovat opettajien asenteet yrittäjyyttä ja yrittäjyyskasvatusta kohtaan heidän itsensä arvioimana?
2. Millaiset ovat opettajien tiedot yrittäjyydestä heidän itsensä arvioimana?

Tutkimusaineisto ja analyysi

Tutkimusaineisto kerättiin syksyllä 2009 sähköpostikyselyinä kuuden satunnaisesti valitun suomenkielisen ammattikorkeakoulun terveystieteen opettajilta eri puolelta Suomea. Koulujen antamien tietojen mukaan opettajia oli yhteensä 474, joista kyselyyn vastasi 111 (vastausprosentti 23 %).

Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka perustui aiempaan kirjallisuuteen (Hytti 2002, Hytti & O’Gorman 2004, Drennan ym. 2007, Heinonen 2007). Lomake koostui taustieto-, opettajien yrittäjyysasenteita ja yrittäjyystietoja kuvaavista kysymyksistä. Opettajien asenteita yrittäjyyteen ja yrittäjyyskasvatukseen kysyttiin kolmella 5-portaisella Likert-asteikollisella kysymyksellä (1 = vähän tarpeellinen – 5 = erittäin tarpeellinen). Yrittäjyyden opetusta ja yritysyritysteistyötä kysyttiin kumpaakin yhdellä 4-portaisella Likert-asteikollisella kysymyksellä (1 = ei koskaan – 4 = usein). Opettajien tietoja yrittäjyydestä kysyttiin 28 kysymyksellä (5-portainen Likert-asteikko, 1 = heikot tiedot – 5 = erittäin hyvät tiedot). Yrittäjyystietoja kuvaavista muuttujista muodostettiin kolme summamuuttujaa perustuen Hytin ja

O’Gormanin (2004) yrittäjyyskasvatuksen tavoitteisiin. Summamuuttujat nimettiin: ymmärrys yrittäjyydestä (4 muuttujaa), yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjänä toimiminen (21 muuttujaa) ja yrittäjämäinen toiminta (3 muuttujaa). Avoimilla kysymyksillä haettiin strukturoitujen kysymysten vastauksiin perusteluita sekä kysyttiin yrittäjyhteistyön muotoja.

Kyselylomake esitettiin ennen aineiston keruuta yrittäjyysopintoihin osallistuneilla terveystieteiden opettajaopiskelijoilla (n = 15). Esitetauksen perusteella joidenkin kysymysten sanavalintoja selkeytettiin.

Aineisto analysoitiin SPSS 16.0-ohjelmalla käyttäen kuvaavia tilastotieteen menetelmiä (frekvenssijakaumia ja tunnuslukuja). Muuttujien välistä riippuvuutta analysoitiin ristiintaulukoinnilla, joissa tilastollisena testinä käytettiin Pearson khin neliö -testiä tai Fisherin tarkkaa testiä. Taustamuuttujien ja summamuuttujien suhdetta tarkasteltiin 2-luokkaisella T-testillä. Tilastollisesti merkittävyyden rajana pidettiin $p < 0,05$ (Burns & Grove 2009). Summamuuttujien arvot saatiin laskemalla yhteen muuttujien arvot ja jakamalla näin saatu summa muuttujien lukumäärällä, jolloin summamuuttujien arvojen vaihteluväli on sama kuin yksittäisten kysymysten. Summamuuttujien reliabiliteettia tarkasteltiin laskemalla Cronbachin alfa-kertoimet (Burns & Grove 2009). Avoimet kysymykset analysoitiin induktiivisesti sisällön erittelyllä, koska se sopii lyhyiden luettelomaisten vastausten analysointiin (Eskola & Suoranta 2008).

Tulokset

Taustatiedot

Tutkimukseen osallistui 111 terveystieteen opettajaa kuudesta eri ammattikorkeakoulusta, kahdeksasta eri terveystieteen koulutusohjelmasta. Opettajista 92 % oli naisia, 68 % virkanimikkeeltään lehtoreita ja 58 % työskenteli hoitotyön koulutusohjelmassa (sairaanhoitaja, kättilö, terveydenhoitaja). Opettajat olivat työskennelleet terveystieteen koulutuksessa keskimäärin 11 vuotta (vaihteluväli 0,5–25 vuotta). (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Terveysalan opettajien taustatiedot (n = 111).

Taustatiedot	n	%
Sukupuoli		
Nainen	102	92
Mies	9	8
Ammattinimike		
Yliopettaja	20	18
Lehtori	68	62
Tuntiopettaja	19	17
Muu	3	3
Koulutusohjelma		
Hoitotyö	64	58
Fysioterapia	8	7
Radiografia ja sädehoito	6	6
Bioanalytiikka	6	6
Suun terveydenhoito	6	6
Ensihoito	3	2,5
Toimintaterapia	3	2,5
Optometria	1	1
Muu, ylempi amk-tutkintokoulutus, erikoistumisopinnot	12	11
Kokemus yrittäjyydestä		
Työskennellyt yrityksessä	24	22
Työskennellyt yrittäjänä	13	12
Joku läheinen toiminut yrittäjänä		
Ei kukaan	28	25
Puoliso	28	25
Lapset	6	6
Vanhemmat	22	20
Sisarukset	11	10
Joku muu	15	14
Opettanut yrittäjyyttä		
Kyllä, omassa koulutusohjelmassaan	16	15
Kyllä, muussa kuin omassa koulutusohjelmassaan	9	8
Ei ole koskaan opettanut yrittäjyyttä	86	77
Osallistunut yrittäjyyskoulutukseen		
Kyllä	23	21
Ei	86	79

Asenteet yrittäjyyttä kohtaan

Opettajista 76 % (n = 84) piti sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyttä yhteiskunnassa tarpeellisenä tai erittäin tarpeellisenä. Vähän tai melko tarpeellisenä yrittäjyyttä piti 24 % (n = 26) opettajista. Yrittäjyyden tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että yritysten tuottamat palvelut ovat monipuolisempia ja ne täydentävät julkisen sektorin palveluita sekä

yrittäjyydellä vastataan väestörakenteen tuomiin muutoksiin. Yrittäjyyden vähäistä tarpeellisuutta perusteltiin puolestaan sillä, että julkinen sektori kattaa riittävässä määrin alan palvelutarjonnan. Tarpeettomimpana yrittäjyyttä pitivät opettajat, joiden läheisistä kukaan ei toiminut yrittäjänä ($p = 0,022$). Muut taustatekijät eivät olleet yhteydessä näkemyksiin sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyden tarpeellisuudesta yhteiskunnassa.

Opettajista 58 % (n = 64) piti yrittäjyysopintoja omassa koulutusohjelmassaan tarpeellisenä tai erittäin tarpeellisenä. Tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että sisäisen yrittäjyyden oppiminen on tärkeää, yrittäjyysopintoja tarvitaan oman yrityksen perustamiseen, yrittäjyys on tärkeää tulevaisuudessa, yrittäjyys on tapa työllistyä. Yrittäjyysopintoja pidettiin myös yleissivistävinä ja siitä syystä tärkeänä. Yrittäjyyttä opettaneiden opettajin asenteet yrittäjyyden opetusta kohtaan olivat tilastollisesti merkittävästi myönteisemmät verrattuna muihin opettajiin (p = 0,036).

Opettajista 14 % (n = 15) ei pitänyt yrittäjyysopetusta tarpeellisenä. Heidän näkemyksensä mukaan terveysalan opiskelijat eivät tarvitse yrittäjyysopintoja, koska koulutuksessa on jo nyt liian paljon tärkeitä asioita opetettavana. Heidän mielestään yrittäjyysopinnot sopivat paremmin erikoistumisopintoihin tai jatkokoulutukseen kuin osaksi perusopintoja. Vähiten tarpeellisenä yrittäjyysopetusta pitivät opettajat, joiden läheisistä kukaan ei ollut yrittäjä tai työskennellyt yrittäjänä (p = 0,041).

Neljäsnes opettajista (24 %, n = 27) halusi itse opettaa yrittäjyyttä. Tilastollisesti merkittävästi halukkaimpia opettamaan olivat opettajat, jotka olivat aiemmin työskennelleet yrityksessä (p = 0,033), saaneet yrittäjyyskoulutusta (p = 0,003) tai olivat opettaneet yrittäjyyttä jo aikaisemmin (p < 0,001). Halukkuutta opettaa yrittäjyyttä perusteltiin aiheen mielenkiintoisuudella, tärkeydellä, tarpeellisuudella ja henkilökohtaisilla syillä. Yrittäjyydenopetuksen kuvattiin monipuolistavan työtehtäviä. Suurin osa

opettajista (76 %, n = 84) oli haluttomia opettamaan yrittäjyyttä. Heidän mielestään heillä ei ollut siihen riittävästi osaamista, yrittäjyys aiheena ei kiinnostanut ja yrittäjyyden opetusta pidettiin tarpeettomana terveysalalla.

Yrittäjyys opetuksessa ja yritysyhteistyö

Kolmannes opettajista (33 %, n = 37) otti yrittäjyyden huomioon melko usein tai usein muussakin kuin yrittäjyyteen liittyvässä opetuksessa. Yrittäjinä työskennelleet opettajat ottivat yrittäjyyden tilastollisesti merkittävästi useammin huomioon kuin muut opettajat (p = 0,024). Samoin yrittäjyyskoulutusta saaneet opettajat ottivat yrittäjyyden useammin huomioon kuin opettajat, jotka eivät olleet osallistuneet yrittäjyyskoulutukseen (p = 0,014).

Noin puolet opettajista (51 %, n = 57) teki yhteistyötä usein tai melko usein yrittäjien ja yritysten kanssa (Taulukko 2). Tilastollisesti merkittävästi useammin yhteistyötä tekivät opettajat, jotka olivat työskennelleet yrittäjinä (p = 0,003) tai olivat saaneet yrittäjyyskoulutusta (p = 0,002). Yhteistyömuotoina yritysten tai yrittäjien kanssa opettajat mainitsivat opiskelijoiden *barjoittelut yrityksissä* (n = 26), *koulutukset* (n = 24), *projekti- tai hankeyhteistyö* (n = 20), *opinnäytetyöt* (n = 11), *yritysvierailut* (n = 9), *verkostoitumisen* (n = 6), *bankintojen tekeminen* (n = 5) sekä *koulutuksen suunnittelu* (n = 4). Osa opettajista teki yhteistyötä yrittäjien ja yritysten kanssa usealla eri tavalla.

Taulukko 2. Yrittäjyyden huomiointi opetuksessa ja yhteistyö yritysten kanssa (n = 100).

Opettajan toiminta	Ei koskaan % (n)	Harvoin % (n)	Melko usein % (n)	Usein % (n)	Ka* SD
Yrittäjyyden huomiointi muussa kuin yrittäjyysopetuksessa	14 (16)	53 (58)	23 (26)	10 (11)	2,3 0,84
Yhteistyö yritysten tai yrittäjien kanssa	11 (12)	38 (42)	32 (36)	19 (21)	2,58 0,92

* Arviointiasteikko 1 = ei koskaan – 4 = usein

Opettajien tiedot yrittäjyydestä

Opettajat arvioivat omat tietonsa yrittäjyydestä heikoksi lähes kaikilla tutkituilla osa-alueilla. Parhaiten arvioitiin hallittavan tiedot *sisäisestä yrittäjyydestä, yrittäjään liitetystä ominaisuuksista ja johtamisosaamisesta*. Heikoimmat tiedot opettajilla oli *yrittäjyyden verotuksesta, yrityksen kirjansiidosta ja tilintarkastamisesta sekä yritystoiminnan rahoittamisesta*. (Taulukko 3.) Parhaimmat tiedot kaikilla yrittäjyyden osa-alueilla oli yrittäjyyskoulutukseen osallistuneilla opettajilla ($p = 0,034$) ja niillä, jotka olivat työskennelleet yrittäjänä ($p = 0,018$). Opettajilla, jotka olivat opettaneet yrittäjyyttä, oli paremmat tiedot yrittäjyydestä ($p = 0,029$) kuin muilla opettajilla kaikissa muissa tiedoissa paitsi johtamisosaamisen ja T&K -palveluiden hyödyntämisessä sekä siinä, millaisissa konteksteissa yrittämistä harjoitetaan.

Yrittäjyystietojen osa-alueista muodostettujen summamuuttujien mukaan tarkasteltuna opettajilla oli parhaat tiedot *ymmärrys yrittäjyydestä* -alueella ja heikoimmat *yrittäjäksi ryhtymisen ja yrittäjänä toimimisen* alueella (Taulukko 4). Opettajat, jotka olivat aikaisemmin työskennelleet yrityksessä, arvioivat tietonsa tilastollisesti merkittävästi paremmaksi yrittäjäksi ryhtymisessä ($p = 0,014$) ja yrittäjänä toimimisessa ($p = 0,017$) kuin muut opettajat. Samoin yrittäjänä toimineet opettajat arvioivat tietonsa paremmaksi yrittäjäksi ryhtymisessä ($p < 0,001$), yrittäjänä toimimisessa ($p < 0,001$) ja yrittäjyyden ymmärtämisessä ($p < 0,001$). Lähipiirin yrittäjyydellä oli yhteys opettajien yrittäjyysosaamiseen ainoastaan silloin, kun opettajan puoliso toimi yrittäjänä.

Pohdinta

Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa kuvattiin terveysalan opettajien asenteita yrittäjyyttä kohtaan ja heidän tietojaan yrittäjyydestä opettajien itsensä arvioimana. Terveysalan opettajat pitivät sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyttä

varsin tärkeänä asiana, mutta vain neljäsosa oli halukas opettamaan sitä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat (OPM 2009b) todetaan, että yrittäjyyttä on mahdollista tukea koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksella ja parantamalla opettajien tietoja yrittäjyydestä. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan terveysalan opettajien saamalla yrittäjyyskoulutuksella oli positiivinen yhteys opettajan yrittäjyystietoihin ja haluan opettaa yrittäjyyttä. Tähän asti opettajien yrittäjyyskoulutus on toteutettu täydennyskoulutuksena. Tämän tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että yrittäjyysopintojen tulisi olla osa terveystieteiden opettajankoulutusta, jotta opettajille muodostuisi jo opettajankoulutuksen aikana perustiedot yrittäjyydestä. Tämä saattaisi edistää myös kulttuurin muutosta yrittäjyyttä kohtaan terveysalalla. Myös Sankelon ja Åkerbladin (2008) tutkimustulokset vahvistavat tulosta siltä osin, että yrittäjyyskoulutukseen osallistuneet opettajat olivat selkeästi muita opettajia aktiivisempia yrittäjyyskasvattajia. Koulutuksen käyneet opettajat ottivat yrittäjyyden huomioon muussa opetuksessa useammin ja tekivät yhteistyötä yrittäjien kanssa muita opettajia enemmän. Tämäkin korostaa yrittäjyyskoulutuksen tärkeyttä terveysalan opettajille. Yrittäjyyskoulutus näyttäisi olevan erityisen tärkeää niille opettajille, joilla ei ole aikaisempaa kosketusta yrittäjyyteen, ja joiden asenteet yrittäjyyttä kohtaan ovat kielteisimmät. Toisaalta selvittämättä on se, vaikuttaako opettajien yrittäjyyskasvatus opiskelijoiden asenteisiin yrittäjyyttä kohtaan. Tämä on tutkittava ennen kuin päätetään, kuinka laajasti ja millä sisällöillä yrittäjyyttä opetetaan terveysalan koulutuksessa.

Korkeakoulujen tarjoaman koulutuksen tulee heijastaa työelämän muuttuvia osaamistarpeita (OPM 2008, Boore & Porter 2011). Tämä edellyttää koulutuksen tiivistä vuorovaikutusta työelämän ja yritysten kanssa (Hytti & O’Gorman 2004, OPM 2008) ja yrittäjyysopintojen sisällyttämistä opetussuunnitelmiin. Yrittäjyysopetus tarjoaa mahdollisuuden lisätä elinkeinoelämän ja oppilaitoksen ja opettajien välistä yhteis-

Taulukko 3. Terveysalan opettajien (n = 108) tiedot yrittäjyydestä.

Osaamisalue	Heikot %	Melko heikot %	Ei hyvät eikä heikot %	Melko hyvät %	Erittäin hyvät %	Ka*	SD
Sisäinen yrittäjyys	12	16	21	38	13	3,24	1,22
Yrittäjään liitetyt ominaisuudet	16	21	26	26	11	2,96	1,25
Johtamisosaaminen	15	19	37	23	6	2,88	1,13
Yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle	17	22	34	23	4	2,75	1,10
Yrittäjyyden etiikka	19	23	29	24	5	2,71	1,17
Erilaiset kontekstit yrittää	20	22	38	14	6	2,63	1,13
Yrityksen toiminnan laatu	26	22	22	26	4	2,60	1,24
Palveluiden tuotteistaminen	27	22	26	22	3	2,50	1,19
Markkinointi	21	31	27	20	1	2,48	1,07
Yritystoiminnan yhteistyötahot	25	22	36	14	3	2,47	1,10
T&K-palveluiden tai yritys- hautomon hyödyntäminen	22	27	36	13	2	2,45	1,04
Ulkoinen yrittäjyys	32	21	26	19	2	2,40	1,2
Hinnoittelu	33	23	26	17	1	2,30	1,13
Hankintaprosessi	35	21	31	11	2	2,23	1,11
Yrittäjyyskasvatus	37	19	31	11	2	2,22	1,13
Budjetointi	31	32	23	13	0	2,20	1,03
Henkilöstön palkkaus	31	32	25	11	1	2,20	1,03
Liikeidean työstäminen	32	31	23	14	0	2,19	1,04
Liiketoimintasuunnitelman teko	39	26	21	13	1	2,10	1,1
Yrittäjyyspedagogiikka	38	26	27	6	3	2,10	1,07
Yritystoiminnan kasvu	36	30	25	9	0	2,08	0,99
Yritystoimintaan liittyvät riskit ja riskien hallinta	38	29	22	11	0	2,06	1,03
Yritystoiminnan kansain- välistyminen	34	35	26	4	1	2,02	0,92
Yritystoimintaan tarvittavat ilmoitukset ja luvat	46	23	17	13	1	2,00	1,12
Yritysmuodon valitseminen	43	28	18	11	0	1,98	1,03
Yritystoiminnan rahoitus	46	29	15	10	0	1,90	1,02
Yrityksen kirjanpito	50	21	22	7	0	1,86	0,99
Yrityksen verotus	51	23	21	5	0	1,81	0,96

*Arviointiasteikko 1 = heikot – 5 = erittäin hyvät

työtä sekä eri koulutusalojen välistä yhteistyötä, joka on yksi OPM:n (2009a) suositus korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden lisäämiseksi. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan terveysalan opettajat tekivät yritysten kanssa monimuotoista yhteistyötä ja saivat yh-

teistyöstä kehittämissideoita, joita opettajat hyödynsivät opetuksessaan. Yhteistyön keinoin opettajilla ja opiskelijoilla on mahdollisuus saada erilaisia näkökulmia terveyspalveluiden tuottamiseen kuten Roberts ja muut (2009) myös toteavat. Yritysyhteistyö

Taulukko 4. Terveysalan opettajien yrittäjyystietoja kuvaavat summamuuttujat.

Summamuuttuja	n	Muuttujien määrä	Keski-arvo	SD	Min	Max	Cronbach alpha
Ymmärrys yrittäjyydestä	108	4	2,78	1,02	1	5	0,89
Yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjänä toimiminen	108	21	2,24	0,88	1	4	0,97
Yrittäjämäinen toiminta	108	3	2,54	1,01	1	5	0,85

voi myös luoda opiskelijoille ajatuksia siitä, miten yrittäjänä voi toteuttaa omista arvoista lähtevää hoitotyötä.

Tässä tutkimuksessa opettajat arvioivat omat tietonsa yrittäjyydestä melko heikoksi lähes kaikilla osa-alueilla. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia. Terveysalan opettajilla ja opiskelijoilla on selkeitä yrittäjyyteen liittyviä osaamisvajeita (Drennan ym. 2007, Elango ym. 2007, Shirey 2007, Sankelo & Åkerblad 2008). Opettajat arvioivat hallitsevansa tiedot sisäisestä yrittäjyydestä parhaiten. Tämä on ymmärrettävää, koska terveydenhuollon työntekijöiden on toimittava sisäisesti yritteliäästi riippumatta siitä, missä he työskentelevät. Sisäisen yrittäjyyden käsittely koulutuksessa on opiskelijoiden sisäiseen yrittäjyyteen vaadittavien ominaisuuksien kehittämistä, kuten mahdollisuuksien havaitsemista ja niihin tarttumista, aktiivista ja kyseenalaistavaa suhtautumistapaa työhön sekä itsensä kehittämistä (Heinonen 2007). Näiden asioiden käsittelyä ei ehkä mielletä yrittäjyyden opettamiseksi. Sisäinen yrittäjyys on tarkoituksenmukainen tapa lähestyä yrittäjyyttä sellaisilla aloilla, joissa yrittäjyys perinteisesti katsotaan vieraaksi käsitteeksi (Hytti & Heinonen 2010), kuten esimerkiksi terveydenhuollossa. Suomalainen terveydenhuolto on historiallisesti painottunut julkiseen terveydenhuoltoon ja terveystalon koulutus kouluttanut työntekijöitä julkiselle sektorille. Terveystalon yrittäjyys on varsin uusi asia ja käytännöt muuttuvat hitaasti.

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kyselylomake, jolla aineisto kerättiin, laadittiin tätä tutkimusta varten ja perustui kes-

keisiin yrittäjyyskasvatusta ja terveystalon yrittäjyyttä kuvaaviin tutkimuksiin. Systemaattiseen kirjallisuushaku lomakkeen perustana olisi parantanut lomakkeen luotettavuutta. Lomake esitettiin ja sen perusteella kysymyksiä muokattiin selkeämmiksi. Tämä parantaa lomakkeen luotettavuutta (Burns & Grove 2009). Opettajien yrittäjyystietojen kysymyksistä muodostettiin summamuuttujat Hytin ja O’Gormanin (2004) esittämiä yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita soveltaen. Summamuuttujien Cronbachin alfa-arvot vaihtelivat 0,85–0,97 välillä (Taulukko 4), jotka osoittavat mittarin olevan konsistenssi (Burns & Grove 2009).

Ulkoista validiteettia parannettiin uusintakyselyllä, joka suoritettiin 2–4 viikkoa ensimmäisen kyselyn jälkeen. Uusintakysely paransi vastausprosenttia, mutta lopullinenkin vastausprosentti oli vain 23 %, joka heikentää luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Tuloksia tuleekin tarkastella kriittisesti ja lähinnä suuntaa antavina. Matala vastausprosentti on tyyppinen kerätessä aineistoa sähköpostitse (Burns & Grove 2009, Hart ym. 2009). Alhaiseksi jäänyt vastausprosentti voi myös kertoa opettajien työkiireistä, heikosta mielenkiinnosta tai mahdollisesti kielteisestä asenteesta yrittäjyyttä kohtaan (Pitkäniemi 2009).

Tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2002). Tutkimukseen pyydettiin tutkimusluvut ammattikorkeakouluista niiden käytäntöjen mukaisesti. Kouluja pyydettiin lähettämään opettajien sähköposti- tai nimilistat, joiden perusteella opettajille lähetettiin Webropol® -kyselyn linkin sisältävä henkilökohtainen sähköposti. Linkin mukana oli saate, jossa kerrottiin tutkimuksen vapaaehtoisuudesta, nimettö-

myydestä ja luottamuksellisuuden säilymisestä. Webropol® -ohjelma lähetti automaattisesti uusintakyselyn niille opettajille, jotka eivät olleet ensimmäisellä kerralla vastanneet kyselyyn. Vastaaminen kyselyyn katsottiin tietoisena suostumukseksi tutkimukseen.

Päätelmät

Jotta yrittäjyys olisi tulevaisuudessa luonnollinen osa terveysalan opetusta, tulee kaikilla opettajilla olla ymmärrys yrittäjyydestä ja sen tärkeydestä nykypäivän yhteiskunnassa. Opetusministeriö (2009b) suosittelee kehittämään opettajankoulutuksessa yrittäjyyskasvatuksen oppisisältöjä sekä toi-

mintamalleja. Tähän päästään kehittämällä terveystieteiden opettajankoulutusta niin, että jokaisella tulevalla opettajalla on osaamista yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toiminnasta. Myös tieteidenalojen välistä yhteistyötä terveysalan yrittäjyysopetuksessa on syytä tiivistää. Tämä tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysopetukseen sekä siihen liittyvään tutkimukseen.

VASTUUALUEET

Tutkimuksen suunnittelu: EL, LS, HL-K, aineistonkeruu: EL, LS, aineiston analysointi: EL, käsikirjoituksen kirjoittaminen: LS, EL, JH, käsikirjoituksen kommentointi: JH, HL-K

LÄHTEET

- Boore J & Porter S. 2011. Education for entrepreneurship in Nursing. *Nurse Education Today* 31 (29), 184–191.
- Burns N & Grove SK. 2009. *The Practice of Nursing Research. Appraisal, Synthesis, and Generation of Evidence*. 6th edition. Elsevier Saunders, USA.
- Drennan V, Davis K, Goodman C, Humphrey C, Locke R, Mark A, Murray S & Traynor M. 2007. Entrepreneurial nurses and midwives in the United Kingdom: an integrative review. *Journal of Advanced Nursing* 60 (5), 459–469.
- Elango B, Hunter GL & Winchell M. 2007. Barriers to nurse entrepreneurship: A study of the process model of entrepreneurship. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners* 19 (4), 198–204.
- Eskola J & Suoranta J. 2008. *Jobdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- TENK 2002. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauksen käsitteleminen*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki.
- European Commission. 2006. *Implementing the Community Lisbon Programme: fostering entrepreneurial mindsets through education and learning*. COM 33 final. Commission of the European Communities, Bryssel.
- Gibb AA. 2002. In pursuit of a new 'enterprise' and 'entrepreneurship' paradigm for learning: creative destruction, new values, new ways of doing things and new combinations of knowledge. *International Journal of Management Review* 4 (3), 233–269.
- Hart AM, Brennan CW, Sym D & Larson E. 2009. The Impact of Personalized
- Prenotification on Response Rates to an Electronic Survey. *Western Journal of Nursing Research* 31 (1), 17–23.
- Heinonen J. 2007. An entrepreneurial-directed approach to teaching corporate entrepreneurship at university level. *Education + Training* 49 (4), 310–324.
- Hytti U. 2002. *State-of-art of enterprise education in Europe*. Results from the ENTREDU project. Turun kauppakorkeakoulu, Turku.
- Hytti U & Heinonen J. 2010. *Investigating the gendered practice of entrepreneurship and entrepreneurship education: A focus on identity work*. The Conference Proceedings of the 16th Nordic Conference on Small Business Research, Denmark.
- Hytti U & O'Gorman C. 2004. What is "enterprise education"? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries. *Education + Training* 46, 11–23.
- ICN. 2004. Guidelines on the Nurse Entre / Intrapreneur Providing Nursing Service. ICN, Geneva.
- Kilpinen T & Huotari P. 2007. Opettajien yrittäjyyskoulutus. Teoksessa: Kilpinen T, Kämäräinen K, Nietosvuori L, Potinkara H, & Tiittanen H. (toim.) *Yrittäjyyden poluilla*. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja C osa 20. Lahden ammattikorkeakoulu, Lahti, 23–34.
- Klofsten M. 2000. Training entrepreneurship at universities: a Swedish case. *Journal of European Industrial Training* 24 (6), 337–344.
- Laki yksityisestä terveydenhuollosta 152/1990. <http://www.finlex.fi> 6.7.2011.
- Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 603/1996. <http://www.finlex.fi> 6.7.2011.
- OPM. 2008. *Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma*. Opetusministeriön julkaisu 9, Helsinki.

- OPM. 2009a. *Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen*. Opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen yhteistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 10, Helsinki.
- OPM. 2009b. *Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat*. Opetusministeriön julkaisuja 7, Helsinki.
- Pitkäniemi H. 2009. Integroiva metodologia opetuksen tutkimuksen näkökulmasta. *Kasvatus* 40, 32–340.
- Rissanen S & Sinkkonen S. 2004. Hoivayrittäjyyden käsite, taustat ja erityispiirteet. Teoksessa Rissanen S & Sinkkonen S. (toim.) *Hoivayrittäjyys*. PS-kustannus, Juva, 12–25.
- Roberts P, Bridgwood B & Jester R. 2009. Development of entrepreneurial activity in nurse education. *Nursing Standard* 23 (28), 35–41.
- Sankelo M & Åkerblad L. 2008. Nurse entrepreneurs' attitudes to management, their adoption of the managers's role and managerial assertiveness. *Journal of Nursing Management* 16, 829–236.
- Shane S & Venkataraman S. 2000. The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review* 25 (1), 217–226.
- Shirey MR. 2007. An Evidence-Based Understanding of Entrepreneurship in Nursing. *Clinical Nurse Specialist* 21 (5), 233–240.
- Shook CL, Priem RL & McGee JE. 2003. Venture Creation and the Enterprising Individual: A Review and Synthesis. *Journal of Management* 29 (3), 379–399.
- THL. 2009. *Yksityinen palvelutuotantososaali- ja terveydenhuollossa*. Suomen Virallinen Tilasto, Sosiaaliturva. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://www.thl.fi/yksityinenpalvelutuotanto>. 6.7.2011.
- Tilastokeskus. 2009. *Yritysten määrä lisääntyi edelleen vuonna 2008*. http://www.stat.fi/til/syr/2008/syr_2008_2009-11-27_tie_001_fi.html. 18.5.2010.
- Österberg-Högstedt J. 2009. *Yrittäjänä ammatissaan sosiaali- ja terveysalalla – yrittäjyyden muotoutuminen kuntatoimijoiden ja yrittäjien näkökulmasta*. Turun kaupunkorkeakoulun sarja A-3, Turku.

Leena Salminen, TtT, lehtori, Hoitotieteen laitos, 20014 Turun yliopisto, sähköposti: leena.kaarina.salminen@utu.fi

Elina Lindberg, TtM, Hoitotieteen laitos, 20014 Turun yliopisto, sähköposti: elina.lindberg@turkuamk.fi

Jarna Heinonen, KTT, professori, Turun kaupunkorkeakoulu, Rehtorinpellonkatu 3, 20500 Turku, sähköposti: jarna.heinonen@tse.fi

Helena Leino-Kilpi, THT, professori, Hoitotieteen laitos, 20014 Turun yliopisto, sähköposti: helena.leino-kilpi@utu.fi